

De heer J.G. Bos
Hoofd Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Postadres

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Tel: (070) 356 35 63

Fax: (070) 361 50 72

bureau@nationaleombudsman.nl

www.nationaleombudsman.nl

Doorkiesnummer

Datum

24 juli 2014

Ons nummer

No 2014 0273.

Uw brief

-

Uw kenmerk

-

Bijlagen

-

Behandelend medewerker

Onderwerp

NPM

Geachte heer Bos,

Sinds 2011 kent Nederland een systeem ter preventie van de vernederende en onmenselijke behandeling van burgers in detentie: het Nationaal Preventie Mechanisme (verder: NPM). De instelling van een NPM vloeit voort uit het OPCAT-verdrag dat Nederland in VN-verband heeft gesloten. In Nederland is gekozen voor een netwerkstructuur met vier leden en vier toehoorders. De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) is lid en coördinator van dit netwerk. De Nationale ombudsman is aangewezen als een van de toehoorders. Vanuit deze rol schrijf ik u het volgende.

De afgelopen jaren heeft de Nationale ombudsman met veel belangstelling het NPM-netwerk gevolgd. Een vertegenwoordiger van de Nationale ombudsman was aanwezig bij de NPM-bijeenkomsten en heeft steeds een inbreng willen leveren die past bij zijn rol als toehoorder. Voor de ombudsman is het belangrijk dat een goede invulling wordt gegeven aan het OPCAT-verdrag: de preventie van vernederende en mensonterende behandeling van burgers die onder staatstoezicht van hun vrijheid zijn beroofd. Deze ambitie zou zich vooral moeten verwezenlijken door goede samenwerking tussen de deelnemers van het netwerk. Goede samenwerking zou een NPM-netwerk kunnen opleveren dat meer is dan de som der delen.

De ombudsman moet helaas constateren dat het NPM-netwerk niet in staat is gebleken om deze samenwerking goed vorm te geven. Het NPM-netwerk loopt steeds vast en hierdoor dreigt het netwerk zijn betekenis te verliezen. De ombudsman is bezorgd hierover en vraagt aandacht voor de volgende punten die volgens hem een goed functioneren belemmeren:

1. Structuur in relatie tot samenwerking;
2. Rol Inspecties;
3. Ontbreken van een visie.

Ad 1 Structuur in relatie tot samenwerking

De structuur van leden en toehoorders levert in de NPM-bijeenkomsten voortdurende maar weinig productieve discussies op. Deze discussies leggen beslag op alle bijeenkomsten en zorgen ervoor dat de NPM-leden niet toekomen aan inhoudelijk werk. De ombudsman betreurt dat. Hij wil dat de NPM-deelnemers gezamenlijke onderzoeken uitvoeren en activiteiten ontplooiën. Nu na enkele jaren blijkt dat de structuur van het NPM-netwerk de samenwerking vooral blokkeert, zou deze gewijzigd moeten worden. Op zijn minst zou het onderscheid tussen volwaardig lid en toehoorder moeten vervallen.

Ad 2 Rol Inspecties

De Nationale ombudsman is bezorgd over de positie van de Inspecties binnen het NPM. Ten eerste constateert hij dat de Inspectie Veiligheid en Justitie, de Inspectie Gezondheidszorg en de Inspectie Jeugdzorg geen nieuwe activiteiten willen ontplooiën buiten hun eigen activiteiten om en zich terughoudend opstellen als het om samenwerking gaat. De vrees bij deze Inspecties is dat er een nieuwe toezichthouder wordt gecreëerd. De Nationale ombudsman deelt deze zorg niet en wil juist minder terughoudendheid als het om samenwerking gaat. Dat is in zijn ogen de bedoeling van het NPM.

Ten tweede is de Nationale ombudsman bezorgd over de onafhankelijkheid van de Inspecties in het NPM-netwerk. De inspecties opereren in Nederland dicht tegen de politieke leiding van hun ministeries. Ook de fysieke aanwezigheid van de Inspectie V&J binnen het gebouw van het ministerie draagt hieraan bij. Het NPM moet onafhankelijk zijn en deze nabijheid is problematisch voor zover het deelname aan het NPM betreft. De ombudsman beveelt aan dat snel werk wordt gemaakt van een meer onafhankelijke positionering van de Inspecties waar reeds ambtelijke gesprekken over worden gevoerd. Voorkomen moet worden dat bijvoorbeeld een minister of staatssecretaris zich inhoudelijk bemoeit met een onderzoek dat binnen het NPM wordt uitgevoerd of dat deze invloed uitoefent op de prioritering van onderzoek binnen het NPM. Terwijl de Inspecties werken aan hun meer onafhankelijke positionering, zou de Raad voor de Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) als coördinator van het NPM-netwerk kunnen functioneren.

Ad 3 Ontbreken van een visie

De Nationale ombudsman constateert dat na drie jaren nog steeds geen visie tot stand is gebracht over het Nederlandse NPM, die gebaseerd is op de tekst en intentie van het OPCAT-verdrag. Hij vindt dat niet acceptabel. Het gebrek aan

een heldere visie, een werkprogramma en een reflectie op methodieken van toezicht (zoals cross check en assessment) draagt eraan bij dat het NPM geen goede uitvoering geeft aan het OPCAT-verdrag. Dit blijkt ook uit de jaarverslagen. Die zijn helaas niet meer dan een opsomming van activiteiten die ook zonder het bestaan van het NPM zouden zijn uitgevoerd. Vanuit de RSJ is recentelijk hulp aangeboden. De Nationale ombudsman hoopt dat deze visie in 2014 tot stand kan komen. Een visie zou kunnen helpen om met meer overtuiging aan de slag te gaan met het NPM.

Conclusie

De Nationale ombudsman concludeert dat het NPM onvoldoende functioneert en maakt zich hier ernstige zorgen over. De substituut-ombudsman heeft hier met u en uw plaatsvervanger over gesproken. Op basis van dit gesprek hebben wij niet de verwachting dat zaken ten goede gaan veranderen. Dat betreuren wij. Gelet hierop hebben wij besloten om niet langer als toehoorder deel te nemen. Wij kunnen ons niet verenigen met de wijze waarop het netwerk thans functioneert en willen daar geen verantwoordelijkheid voor dragen.

Wij hopen hiermee een duidelijk signaal af te geven over de noodzaak om het functioneren van het NPM-netwerk te verbeteren. Desgewenst blijft de ombudsman meedenken en -praten over oplossingen en verbeteringen. Het zou volgens de ombudsman gewenst zijn dat het NPM-netwerk meer is dan de som der delen en dat er inhoudelijk goed wordt samengewerkt. Dat is helaas nu niet het geval.

Van deze brief gaat tevens een afschrift naar de voorzitter van de Tweede Kamer, de minister van Veiligheid en Justitie en de voorzitter van de SPT van de Verenigde Naties. De ombudsman zal de SPT desgevraagd informeren over het uittreden en de achtergrond hiervan.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

mr. F.J.W.M. van Dooren,
waarnemend ombudsman